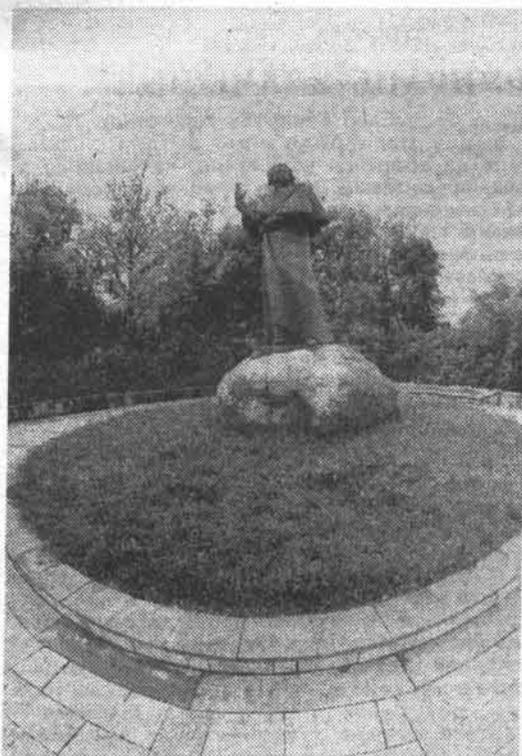


Голас Радзімы

№ 39 12 кастрычніка 1995 г.

(2441) Выдаецца з 1955 г. Цана 800 рублёў.

ЮБІЛЕЙ СТАРАЖЫТНАГА НАВАГРАДКА



”ТО МАЙГО СЭРЦА ЛЮБАЯ АЙЧЫНА...”

А лістава наваградскіх дрэў, адчуваючы інфляцыйныя цяжкія і нястачу дзяржаўнай гаюўкі, скарбніцы на ўсіх узроўнях (дарэчы зазначыць, што святу быў нададзены абласны статус), падрыхтавала ўсю раскошу свайго ўбрання — золата, золата, золата: чырвонае, белае, яшчэ нейкіх вядомых толькі ўладарыні Натуры фарбаў. Ніякія клейноты, ніякі брукат тут не паспрачаюцца. Да таго ж, 23-га, у суботу, у дзень народнага святкавання, прырода змяніла спотны сур’ёз навуковай пятніцы, калі праводзіліся “Наваградскія чытанні”, на зіхаценне і бляск. Уся раскоша фарбаў была падсвечаная “блакітам і золатам дня”, сонца “задзейнічала” свае вераснёвыя рэзервы, і “апаратура”, роўнай якой не мае ніводная, самая магутная тэле- і кінафірма, вызалаціла прысады парку ля Дома-музея Адама Міцкевіча і на замчышчы, у парку і на вуліцах горада, такой раскошай-аздобай: што там усе ілюмінацыі і ўпрыгожванні урачыстых дзействаў. І вызначаны гербы горада былі нібыта дадаткам да святочнага ўбрання, якое падрыхтавала Прырода.

Пачатак жа свята здзейсніўся на Замкавай гары: быў узняты штандар Рады Еўропы да Еўрапейскіх Дзён Спадчыны і адбылося ўрачыстае адкрыццё памятнага знака, прысвечанага 400-годдзю герба горада.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

НА ЗДЫМКАХ: наваградчане святкуюць юбілей свайго горада; помнік слаўтаму земляку Адаму Міцкевічу.

ПРАБЛЕМЫ НАЦЫЯНАЛЬнай ШКОЛЫ

КАЛІ ПРЫЙДЗЕ ЧАС ДЛЯ БЕЛАРУСАЎ ЛЮДЗЬМІ СТАЦЦА?

Яшчэ напярэдадні новага навучальнага года некаторыя настаўнікі і прадстаўнікі грамадскасці выказвалі апасенне наконт тэндэнцыі скарачэння колькасці беларускамоўных класаў у Беларусі. Рабілася гэта не беспадстаўна. Тое, што надыходзіць новая хваля русіфікацыі, стала відавочна адразу пасля рэферэндуму. І вось скончыўся верасень — першы месяц навучання, падведзены першыя вынікі па школах. Яны не цешаць, гэты статус не захавала. У параўнанні з мінулым годам колькасць першакласнікаў, якія будуць вучыцца на роднай мове, зменшылася амаль у тры разы, гэта значыць, 5 524 вучні пачалі вучыцца па-беларуску, а 20 232 — па-руску. Больш таго, пасля апытання настаўнікамі бацькоў вучняў 2–4-х класаў ад роднай мовы аддураліся нават тыя, чые дзеці ўжо пэўны час вывучалі яе. У лічбах гэта выглядае так: у 2-х класах адмовіліся ад беларускай мовы 4 365 вучняў (у выніку атрымаўся расклад 9 534 — беларуская мова і 15 551 — руская мова); у 3-х класах — 2 325 вучняў (адпаведна 10 988 і 13 549); у 4-х — 1 121 вучань (10 078 і 14 614). З гэтага можна зрабіць адзіную выснову: ледзь беларусы дакрануліся да сваіх каранёў, толькі пачалі прабівацца першыя парасткі свядомасці, як усё гэта зноў зняважана і муціць быць знішчана.

Аб стане нацыянальнай адукацыі сёння пагадзілася паразмаўляць з нашым карэспандэнтам Вольга КУЗЬМІЧ, старшыня Камісіі па выхаванню і адукацыі Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў.

— Вольга Аляксандраўна, літаральна за некалькі апошніх гадоў нацыянальная адукацыя зрабіла неверагодны крок наперад. Падавалася, ужо створаны нацыянальны падмурак. І вось цяпер такія змены...

— Беларусізацыя школы распачалася вельмі хутка, бо яе падтрымалі ўлады. Згодна з

распрацаванай праграмай развіцця беларускай мовы ў Мінску, напрыклад, да 2000 года 78 працэнтаў вучняў павінны былі вучыцца на роднай мове. У мінулым годзе сярод першакласнікаў гэта лічба ўжо дасягнула 60,9 працэнта.

[Заканчэнне на 3-й стар.]

ВОСЕНЬСКІЯ ФАРБЫ

РОДНАЙ ЗЯМЛІ



Восеньскія фарбы... Разнастайнасць колераў хвалюе і радуе, выклікае ў душы замілаванне і рамантычны настрой. “Багацце роднай зямлі” — так называлася выстава восеньскіх кампазіцый з прыроднага матэрыялу ў дзіцячым садзіку № 183 акцыянернага таварыства “Мінскі завод ацяпляльнага абсталявання”.

[Заканчэнне на 8-й стар.]

НА ЗДЫМКУ: выхаванцы 183-га дзіцячага садзіка.

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

ПАДЗЕІ ЛЮДЗІ ФАКТЫ

У БЕЛАРУСКІМ ПАРЛАМЕНЦЕ

**СЕСІЯ НЕ САБРАЛАСЯ.
НЯМА КВОРУМУ**

3 кастрычніка Вярхоўны Савет павінен быў пачаць чарговае пленарнае пасяджэнне, аднак раніцаю ў Авальнай зале Дома ўрада сабралася толькі каля 170 дэпутатаў -- для кворуму не хапіла каля 30 дэпутатаў. Напярэдадні вечарам у выступленні па Беларускім тэлебачанні А. Лукашэнка звярнуўся да членаў “нелегітымнага”, на яго думку, парламента з патрабаваннем не збірацца больш на сесію.

Сход дэпутатаў старога Вярхоўнага Савета, які адбыўся 3 кастрычніка, можна назваць завочнай дыскусіяй з двухгадзінай тэлепрамай А. Лукашэнкі напярэдадні вечарам. Мечаслаў Грыб ва ўступным слове, спасылаючыся на Канстытуцыю, Канстытуцыйны суд і іншыя крыніцы, яшчэ раз абверг абвінавачванні А. Лукашэнкі ў нелегітымнасці парламента і зазначыў, што калі ў Прэзідэнта ёсць на гэты конт сумненні, то няхай ён ставіць гэтае пытанне ў законным парадку -- у Канстытуцыйным судзе.

Негатыўную рэакцыю парламентарыяў мелі і іншыя выказванні Лукашэнкі -- у прыватнасці, аб падсправаздачнасці яму Канстытуцыйнага суда, Вярхоўнага суда і інш.

Адзінае радуе, што наша айчынная спрэчка паміж парламентам і Прэзідэнтам пакуль не вырашаецца так, як гэта адбылося роўна 2 гады таму ў Маскве.

МЕДЫЦЫНА



Апошняю пліту паклалі 26 верасня ў перакрыцці рэспубліканскага дзіцячага анка-гематалагічнага цэнтра. На гэтай цырымоніі прысутнічалі намеснік міністра аховы здароўя Аўстрыі па каардынацыі Ульрых Штахер і міністр аховы здароўя Рэспублікі Беларусь Інеса Драбышэўская.

Цэнтр прызначаны для аказання высокакваліфікаванай спецыялізаванай дапамогі дзецям, што пакутуюць ад анка-гематалагічных захворванняў. На падставе сучасных медыцынскіх тэхналогій тут жа будуць распрацоўвацца новыя метады дыягностыкі і лячэння анка-гематалагічных захворванняў для ўкаранення іх у шырокую практыку дзіцячай анка-гематалогіі. У цэнтры адначасова змогуць лячыцца больш за сто дзяцей.

Аснашчэнне медыцынскім і інжынерным абсталяваннем будзе праведзена за кошт аўстрыйскага боку. На гэтыя мэты ўрад Аўстрыі выдзеліў 5 мільёнаў долараў ЗША і адзін мільён -- дабрачынная аўстрыйская арганізацыя “Хіпсверк”.

НА ЗДЫМКУ: выступае намеснік міністра аховы здароўя Аўстрыі Ульрых ШТАХЕР.

НЕ ПА КІШЭНІ

У Маскве адбыўся 5-ты міжнародны кангрэс урачоў-стаматолагаў, зубных тэхнікаў і вялікая выстава стаматалагічнага абсталявання і медпрэпаратаў.

У ёй удзельнічалі ўсе краіны СНД, Германія, Аўстрыя, Італія, Польшча, Іспанія, ЗША. У Беларусі запрашэнні атрымалі 9 чалавек, але ўдзельнічаць у кангрэсе змаглі толькі пяцёра. У лячэбных установах не знайшлося грошай, каб адправіць у былую сталіцу Саюза сваіх прадстаўнікоў. Толькі за ўдзел патрабавалася заплаціць 230 долараў. Такія расходы аказаліся па кішэні толькі медыцынскаму цэнтру трактарнага завода і паліклініцы завода халадзільных устаноў. Азнаёміўшыся з найноўшымі дасягненнямі ў галіне хірургіі і пратэзіравання, нашы ўрачы яшчэ больш востра адчулі неадпаведнасць матэрыяльнай базы айчынай стаматалогіі міжнароднаму ўзроўню сучаснай зубаўрачэбнай дапамогі.

РЭХА ПАДЗЕІ

**ЦІ ЗАСТАНЕМСЯ
НЕЗАЛЕЖНЫМІ?**

3 кастрычніка Савет Федэрацыі расійскага парламента звярнуўся да прэзідэнта Расіі Барыса Ельцына, Дзяржаўнай думы, ўрада краіны і грамадска-палітычных арганізацый з прапановай падтрымаць ідэю правядзення ў Расійскай Федэрацыі рэферэндуму аб паглыбленні эканамічнай і палітычнай інтэграцыі Расіі і Беларусі.

У якасці аргумента расійскія парламентарыі прывялі той факт, што Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка зрабіў шмат крокаў у гэтым накірунку і што 85 працэнтаў насельніцтва рэспублікі на

майскім рэферэндуме адзначна выказаліся за інтэграцыю з Расійскай Федэрацыяй, а таму надышоў час Расіі зрабіць крок у адказ.

Кіраўнік дзеючага парламента Беларусі XII склікання Мечаслаў Грыб заявіў карэспандэнту “Звязды”, што гэта ўнутраная справа Расіі, якія рэферэндумы праводзіць, але паколькі Расія і Беларусь з’яўляюцца добрасуседскімі дзяржавамі, дык усенародныя рэферэндумы ў Расіі не могуць супярэчыць Канстытуцыі і заканадаўству Беларусі, а гэтае рашэнне Савета Федэрацыі супярэчыць ім -- у той частцы, дзе ідзе размова пра палітычную інтэграцыю.

-- Мне, як дэпутату і спецыялісту ў галіне міжнароднага права, досыць дзіўна было даведацца, што Савет Федэрацыі прыняў такое рашэнне, -- зазначыў дэпутат Вярхоўнага Савета XIII склікання Павел Знавец.

П. Знавец бачыць небяспеку для беларускай дзяржаўнасці, мяркуючы, што калі і на гэты раз Беларусь будзе інкарпаравана ў састаў Расіі, ёй не ўдасца адрадыцца...

Так ці іначым, прыходзіцца канстатаваць, што Беларусь, у тым ліку і з-за няпэўнай пазіцыі свайго кіраўніцтва адносна нашай незалежнасці, становіцца разменнай манетай у перадаварных расійскіх гульнях.

ПРАФСАЮЗЫ

ПЕНСІЯ — НЕ ЛЬГОТА

Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі не згодна з Указам Прэзідэнта “Аб некаторых пытаннях рэгулявання працоўнай дзейнасці і пенсійнага забеспячэння грамадзян”. У заяве гаворыцца, што права грамадзян, у тым ліку і працуючых пенсіянераў, на атрыманне назначанай ім пенсіі ў поўным памеры замацавана ў артыкуле 83 Закона Рэспублікі Беларусь “Аб пенсійным забеспячэнні”.

Пенсія -- не льгота, што прадастаўляецца дзяржавай, а тое, што зароблена, заслужана людзьмі за многія гады працы. Да таго ж, сярэдні ўзровень пенсій у рэспубліцы невысокі, не забяспечвае неабходнага пражыццёвага мінімуму, што вымушае многіх пенсіянераў працаваць па найму.

АДУКАЦЫЯ

**РОДНАЯ МОВА
СТАЛА НЯМІЛА?**

Толькі ў чатырох першых класах школ Чэрвеня і гарадскога пасёлка Смілавічы Чэрвеньскага раёна ў гэтым годзе навучанне будзе весціся на беларускай мове, астатнія ж школы сталі рускамоўнымі.

Услед за школамі стала “знікаць” родная мова і з дзіцячых садоў. Калі ў мінулым годзе ва ўсіх дашкольных установах горада і пасёлка выхаванне поўнасцю вялося на беларускай мове, то ў сёлетнім -- толькі ў пасёлку Смілавічы. У Чэрвені ж засталіся з шасці толькі два беларускамоўныя сады.

ПАЛІТЫКА

**АБ’ЯДНАНАЯ
ГРАМАДЗЯНСКАЯ ПАРТЫЯ**

У стане беларускіх палітычных арганізацый -- змяншэнне. Зніклі адразу дзве партыі -- Аб’яднаная дэмакратычная і Грамадзянская. Справа ў тым, што ў час агульнага з’езда адзінагалосным рашэннем дэлегатаў партыі зліліся ў адну -- Аб’яднаную грамадзянскую партыю.

Па прагнозах некаторых беларускіх палітолагаў, Аб’яднаная грамадзянская партыя абяцае стаць прыкметнай сілай у беларускай палітыцы. І гэта не проста словы: буйныя бізнесмены, дырэктары буйных прамысловых арганізацый, банкіры -- вось касцяк новай партыі. Старшынёй адзінагалосна абраны Станіслаў Багданкевіч. Толькі адно гэта імя гаворыць пра многае...

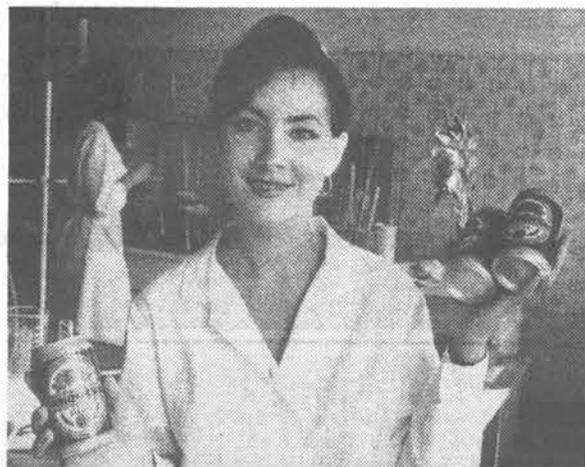
СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ



У саўгасе “Асташкавічы” Светлагорскага раёна паспяхова займаюцца вырошчваннем кукурузы на насенне і забяспечваюць імі многія кукурузаводчыя гаспадаркі вобласці. Тут вырошчваюць і новую кармавую культуру амарант.

НА ЗДЫМКУ: кукурузныя пачаткі, прызначаныя на насенне, сартуюцца ўручную.

БЕЛАРУСКАЕ ПІВА



На Рэчыцкім арэндным пиваварным заводзе пачала дзейнічаць лінія па разліву піва ў слоікі. Магутнасць яе 12 тысяч слоікаў у гадзіну.

Прадукцыя рэчыцкіх пивавараў карыстаецца попытам не толькі ў Беларусі. З задавальненнем купляюць “Дняпроўскае” і ў Расіі. Якасць яго і ўпакоўка адпавядаюць еўрапейскім стандартам.

НА ЗДЫМКУ: лабарант-хімік Вольга ЛУЦКО сочыць за якасцю “Дняпроўскага”.

МОЖА, РАЗБАГАЦЕЕМ?

ЗАЛАТЫ РЭСУРС — 100 ТОН

Хутка ў Беларусі пачнецца прамысловая здабычка золата. Сёння ў краіне знойдзена каля 30 прамысловых золатапраяўленняў. Гэта Заслаўскі, Чаркаскі і Коханавіцкі кар’еры, у якіх золата можна здабываць таннім адкрытым спосабам. Першыя кілаграмы каштоўнага металу ўжо атрыманы. Залаты рэсурс рэспублікі ацэньваецца больш чым у сто тон. У гэтым годзе Белгеа праводзіла ацэнку залатых запасаў, адпрацоўвала тэхналагічную здабычу.

АХОВА ПАРАДКУ

ВЕРТАЛЁТЫ

СУПРАЦЬ ЗЛАЧЫНЦАЎ

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка выдаў распараджэнне, згодна з якім Міністэрства абароны абавязана, пачынаючы з лістапада, арганізаваць дзяжурства двух верталётаў Мі-8Т з экіпажамі для павышэння аперацыйнасці ў выкананні спецыяльных мерапрыемстваў па барацьбе са злачыннасцю.

Міністэрству ўнутраных спраў па ўзгадненню з Міністэрствам абароны даручана распрацаваць і зацвердзіць інструкцыю аб парадку дзяжурства і выкарыстання верталётаў.

ЗАМЕНА СІМВОЛІКІ

**МІЛІЦЫЯ ПРЫМЯРАЕ
НОВЫЯ ШАЎРОНЫ**

Нядаўна калегіяй МУС былі зацверджаны ўзоры новых навукаўных знакаў для супрацоўнікаў беларускай міліцыі. У чым жа сутнасць навізны! Справа ў тым, што неўзабаве шаўроны стануць паказчыкамі прыналежнасці не толькі да сістэмы айчынных праваахоўных органаў, але і да канкрэтнага падраздзяленняў. Напрыклад, на рукаве работніка цэнтральнага апарату МУС будзе адлюстраваны герб Беларусі, а на рукаве патрульнага з Магілёва -- герб гэтага горада з адпаведным надпісам: “Магілёў”. Пакуль цяжка прадугадаць рэальны эффект ад гэтага новаўвядзення, затое можна парадавацца, што палепшыцца знешні выгляд нашых вартавых парадку.

РЭСТАЎРАЦЫЯ

**КАЛОЖСКАЯ ЦАРКВА
ДАЧАКАЛАСЯ**

Апрача айчынных сродкаў, на рэстаўрацыю Каложскай (Барысаглебскай) царквы ў Гродне -- сама старажытнай з тых, што захаваліся на Беларусі, -- будзе выкарыстана замежная валюта. 35 тысяч французскіх франкаў выдзеліў для гэтай мэты Савет Еўропы. Перш чым прыняць такое рашэнне, аўтарытэтная міжнародная арганізацыя разгледзела звыш 120 прадстаўленых з 15 еўрапейскіх краін праектаў рэстаўрацыі найбольш вядомых помнікаў гісторыі і культуры, заахвоціўшы аналагічным чынам толькі 10. Паўплывала, відаць, тое, што храм пабудаваны яшчэ ў XII стагоддзі, а прадстаўлены беларусамі праект распрацаваны з дапамогай спецыялістаў з французскага горада Лімож, якія лічацца знаўцамі ў гэтай сферы.

Сродкі пералічаны на спецыяльны валютны рахунак, што адкрыты ў адным з мясцовых банкаў. Між іншым, грошы для рэстаўрацыі старажытнага храма паступаюць і ад рэгіянальных спонсараў.

КАЛІ ПРЫЙДЗЕ ЧАС ДЛЯ БЕЛАРУСАЎ ЛЮДЗЬМІ СТАЦЦА?

[Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.]

З мэтай захавання пераэма-насці ў вучэбным працэсе меркавалася ажыццявіць перавод на беларускую мову 49 працэнтаў груп у дзіцячых дашкольных установах. Пераведзена на родную мову выкладанне прадметаў у некаторых прафесійных вучылішчах. Але ўсе дасягненні, зноў падкрэслію, — гэта вынік тагачаснай нацыянальнай дзяржаўнай палітыкі. Калі ж да ўлады прыйшлі людзі, якія не разумеюць важнасці праблемы, змянілася і моўная палітыка, а гэта ў першую чаргу адбілася на школе.

-- Але пакуль што ніхто, падаецца, не адмяніў ні Канстытуцыі, ні законаў аб мовах ці адукацыі.

-- Фактычна так. Але тое, што было добра ўчора, сёння ігнаруецца і на практыцы не рэалізуецца. Чыноўнікі паралізаваны нейкім страхам. Кожны сябе ратуе як можа. Вось і мусяць усё, ад настаўніка і вышэй, прытрымлівацца цяперашняй палітыкі, якая зусім не спрыяе развіццю і ўмацаванню бацькаўшчыны. Свядомасць беларусаў, на жаль, невысокая. Адсюль і разгубленасць бацькоў.

-- Але пры такім становішчы менавіта настаўнікі павінны былі дапамагчы бацькам разабрацца ў сітуацыі.

-- Нашы настаўнікі жывуць у тым жа самым грамадстве. Але больш за ўсё крыўдна і прыкра, што сярод бацькоў яны правялі вялікую агітацыю на пераход дзяцей не на беларускую, а на рускую мову навучання. Тое, што было створана вельмі вялікімі намаганнямі на добрым узроўні, сёння можа быць знішчана. Дарэчы, згодна з прававеркамі РАНА, паказчыкі якасці ведаў у дзяцей, што вучыліся па-беларуску, на некалькі працэнтаў вышэйшыя, чым у тых, якія вучыліся на рускай мове.

-- Скажыце, калі ласка, настаўнікі працавалі па нейкаму афіцыйнаму загаду ці гэта ўсё ж была іх уласная ініцыятыва?

-- Было распараджэнне Міністэрства адукацыі правесці ў школах апытанне бацькоў і высветліць, на якой мове яны жадаюць, каб вучыліся іх дзеці. Лагічна, што такое распараджэнне павінна было тычыцца толькі першакласнікаў. Але нашы настаўнікі пайшлі далей. Былі апытаны бацькі ўсіх класаў. Замест таго, каб удасканаліць выкладанне свайго прадмета па-беларуску, яны выбралі іншы шлях. Вось заява дзвюх маці, чые дзеці скончылі ў мінулым годзе першы клас: "...У школе N 216 вядзецца супрацьзаконная работа па агітацыі бацькоў напісаць заявы перавесці дзяцей з беларускай на рускую мову навучання. Па тэлефоне настаўнікі гавораць, што амаль увесь клас такія заявы ўжо напісаў. Але гэта не так. Завуч паказала нам толькі во-

сем заяў. Такія дзеянні падтрымлівае ўвесь педагагічны калектыў. Настаўнікі нам паведамілі, што не будуць выкладаць па-беларуску ані матэматыку, ані фізіку, ані іншыя прадметы..." Такіх заяў шмат. Гэта і ёсць агульная схема, па якой настаўнікі вялі работу. Але ёсць толькі адзінкі сярод бацькоў, якія гэта дэманструюць, як гэта збіраюцца звяртацца ў суд, каб абараніць сваю годнасць і свае правы.

-- На мой асабісты погляд, дзіўна, што настаўнікі не разумеюць тых складанасцяў у педагагічным калектыве, калі побач з беларускімі класамі будуць і рускія.

-- Так, утрымліваць два моўныя рэжымы будзе цяжка. Наогул гэта можна патлумачыць агульнай аб'якаваасцю ў грамадстве, калі спачатку робяць -- потым думаюць. І бацькі, і настаўнікі чамусьці не разумеюць, што дзяржаўная палітыка падмацавана не толькі загадамі і ўказамаі, але і фінансавымі выдаткамі, дарэчы, з іх жа кішэнні. Але што яшчэ горш, разбураецца моўнае асяроддзе. Фактычна нашы дзеці не будуць валодаць у аднолькавай меры добра ні беларускай, ні рускай мовамаі. У бліжэйшай будучыні нас чакае невуцтва і непісьменнасць, а прыкладаў таму і цяпер шмат.

-- Відавочна, негатыўных прыкладаў шмат, але ёсць і станоўчыя. Напрыклад, у гуманітарны ліцэй пры адукацыйна-культурным цэнтры ў гэтым годзе конкурс быў 12 чалавек на месца.

-- Так, гэта адзіная ўстанова, якая пакуль захавала статус беларускамоўнай. Вучыцца ў ёй лічыцца прэстыжным. Там высокі ўзровень навучання. У гэтым годзе з 33 вучэбнікаў -- 31 паступілі ў прэстыжныя ВНУ Беларусі, а адзін нават і ў замежжы. Але я вельмі баюся, што, калі такая палітыка будзе працягвацца.

Калі ў нашым грамадстве чуюць пра нейкую роўнасць ці то моў, ці то магчымасцяў, чамусьці адразу ўзгадваецца вядомы выраз Джорджа Оруэла з яго знакамітага рамана "Скотны двор": "Усе жывёлы роўныя. Але адны з іх больш роўныя за іншых". Лёсам было наканавана, каб беларусы такую роўнасць выбралі для сябе і надалей. Але можна паглядзець на цяперашнія змены і з іншага боку: 5 524 першакласнікі (звыш 20 працэнтаў), а гэта азначае 11 048 бацькоў свядома выбралі для сваіх дзяцей мову навучання беларускую. І гэта толькі ў Мінску. Але ёсць яшчэ другія, трэція і г.д. класы. Прайшло дзесяцігоддзе, і амаль выгадалася пакаленне. У іх іншае ўяўленне аб дзяржаўнасці, на іх уся і надзея. Хочацца спадзявацца, яны нарэшце зразумеюць, што даўно прыйшоў час для беларусаў людзьмі не толькі звацца, але і стацца.

Таіса БАНДАРЭНКА.

Святло ў камеры не выключалася ні на мінуту, яго рукі былі ў наручніках, днём за спіной, ноччу спераду. Здымалі іх толькі на час допытаў. З Брэндонка "Кент" быў перапраўлены ў Берлін, дзе ішло асноўнае следства па групе Шульцэ-Бойзена-Харнака, абвінавачаных у нанясенні надзвычайнага ўронку рэйху.

У ЗАСЦЕНКАХ ГЕСТАПА

"Кент" цвёрда прытрымліваўся сваёй легенды --

"КЕНТ" - САВЕЦКІ РАЗВЕДЧЫК АНАТОЛЬ ГУРЭВІЧ

ДОЎГАЕ ВЯРТАННЕ

афіцыйнай біяграфіі - і як уругвайскі грамадзянін запатрабаваў, каб яго неадкладна звязалі з консулам Уругвая. Фашысты нават не адказалі на гэта патрабаванне. Для пачатку яны хацелі дабіцца пацвярджэння, што Венсен Сьера і "Кент", рэзідэнт у Бруселі і Марселе, адна і тая ж асоба (сваё сапраўднае імя разведчык наадрэз адмовіўся назваць).

Ведучы "Кента" на кручку, як вопытны рыбак выцягвае буйны ўлоў, следчы з гестапа прызапасіў для яго цяжкі ўдар. На адным з допытаў разведчыку былі прад'яўлены зашыфраваныя тэлеграмы Цэнтра з заданнямі на паездку ў Берлін і Прагу і справаздачы "Кента" аб іх выкананні. У першую хвіліну ён унутрана ўздрыгануў: хто перадаў, няўжо берлінскія сябры арыштаваны, калі і яшчэ здарылася?! "Кент" быў пастаўлены практычна ў бязвыхаднае становішча. Адмаўляць відавочнае -- пазбавіць сябе апошняй магчымасці для маневра. Прызнаць -- даць ворагу падставу святкаваць перамогу. Следчы прыводзіў усё новыя дакументальныя доказы дзейнасці, накіраванай супраць рэйха. За гэта ў ваенны час чакала пакаранне смерцю.

"Кент" вымушаны быў прызнацца, што з'яўляецца рэзідэнтам савецкай разведкі ў Бруселі і Марселе. Ён ведаў, што разведчыкі заходніх краін, трапіўшы ў рукі контрразведкі, пачыналі даваць паказанні. Пры гэтым яны кіраваліся правілам: гаварыць тое, што ўжо вядома праціўніку ці пра што ён можа даведацца, утойваючы найбольш важнае. Даны вопыт спатрэбіўся "Кенту". Ён пачвердзіў тое, што ўжо было атрымана ад іншых арыштаваных, але змаўчаў аб сваіх крыніцах інфармацыі.

Неўзабаве "Кент" быў пераведзены ў парыжскую турму Фрэн і кінуты ў камеру смяротнікаў. Пакуль ён мучыўся на кант свайго лёсу, гестапа знайшло спосаб скарыстаць яго імя ва ўласных інтарэсах, пра што ён і не падазраваў. Схоплены за "Кентам" "Ота" пад дэктоўку экспертаў зондэркаманды перадаў у Цэнтр, што "Кент" пасля поўнай акупацыі Францыі ў лістападзе 1942 года быў часова, да высвятлення асобы, затрыманым французскай паліцыяй, але затым вызвалены. Кантакт з ім адноўлены, ён мае магчымасць працягваць працу на тэрыторыі Францыі. Падаць сігнал трывогі ў час работы рацый разведчык не мог, таму што ён не быў прадугледжаны.

Гестапаўская пастка, пастаўленая для "Дырэктара" і "Кента", спрацавала. Была атрымана шыфратэлеграма "Дырэктара" на імя "Ота" для "Кента" з праграмай радыёсувязі з Цэнтрам, новым шыфрам, ко-

Заканчэнне.
Пачатак у № 38.

дам, адрасамі і паролямі членаў французскай рэзідэнтуры "Залі", сувязь з якім была перарвана.

У далейшым дзве не звязаныя паміж сабой акалічнасці зрабілі значны ўплыў на становішча "Кента": уцёкі "Ота" з турмы і назначэнне шэфам зондэркаманды ў Парыжы Г.Панвіца.

Зондэркаманду ахапіў непадобны страх. Што, калі "Ота" змог налагодзіць сувязь з Цэнтрам і пра ўсё паведаміў? У гэтым выпадку канец радыёгульні

ру зямлі ў адплату за замах на гітлераўскага намесніка.

Даведаўшыся пра гэта, разведчык вырашыў: люты фашыст і будзе біцца да канца. І ён пачаў, здавалася, безнадзейную справу -- пераконваць і схіляць на свой бок Панвіца. Ход ваенных падзей яўна памагаў разведчыку.

Здавалася, Панвіц чакаў падобнага. "Кент" прыцягнуў на свой бок і завербаваў таксама радыста Панвіца -- аўстрыйца Стлука. Яму цяжарам была

служба ў фашыстаў, і ён шукаў выпадку парваць з імі. Па просьбе "Кента" і без ведама Панвіца ён адправіў у Цэнтр некалькі данясенняў разведчыка. Сакратарша Панвіца -- Э.Кемпа -- неяк заявіла, што ні пры якіх абставінах не хацела б апынуцца ў Сібіры. Але як толькі яе шэф згадзіўся перайсці на бок СССР, для яе ўжо не было іншага шляху.

ВЯРТАННЕ

Панвіц паведаміў "Кенту", што атрымаў загад адправіцца ў аўстрыйскія Альпы, дзе былі закладзены асновы "Вэрвольфа" -- дыверсійна-падрыхтоўчых фарміраванняў.

Шэф зондэркаманды, Стлука, Кемпа, а таксама "Кент", маючы пры сабе рацыю, асабістую зброю, з дакументамі і грашыма праніклі ў намечаны раён.

Абставіны прадказвалі, што на аўстрыйска-швейцарскай мяжы варта чакаць з найбольшай верагоднасцю з'яўленне войск саюзнікаў, і на гэты выпадак "Кент" падрыхтаваў адваедную легенду. Хутка "Кент" і немцы, што былі пры ім, былі захоплены ў палон французскімі падраздзяленнямі. Разведчык прадставіўся французскаму афіцэру як маёр Савецкай Арміі, які на тэрыторыі Германіі садзейнічаў уцёкам савецкіх ваеннапалонных. Прысутныя немцы -- яго памочнікі.

7 чэрвеня 1945 года "Кент" і завербаваныя ім гестапаўцы прыязмліліся на маскоўскім аэрадроме. Іх чакала група афіцэраў НКВС на чале з генералам. Спрытны маёр, назваўшы "Кента" ў імені, адцяняў разведчыка ўбок, адгучна сказаўшы яму, што ён адразу ж будзе прыняты высокім начальствам для асабістага дачлада. Але нечакана "Кент" пачуў, што аўтамашына з ім накіроўваецца на Лубянку.

Неўзабаве ў кабінце Абакумава, у прысутнасці шматлікай блізкай світы, ён пачуў жудасныя, неверагодныя абвінавачванні: яго лічылі замежным агентам, які прыбыў у Маскву са спецыяльным заданнем.

Некаму было выгадна зрабіць з "Кента" ворага і здрадніка, прыпісаўшы сабе заслугі ў атрыманні каштоўнай інфармацыі і выкрыцці работнікаў рэзідэнтуры ГРУ. Знішчэнне "Кента" як разведчыка, як асобы ажыццяўлялася з гэтага дня метадычна і на працягу доўгіх гадоў, а яго вяртанне дадому і спатканне з блізкімі зацягнулася на дзесяцігоддзі.

Гавораць, боль, які і радасць, на ўсім адзін. Што ж, Гісторыя заўсёды справядліва. У рэшце рэшт менавіта яна і толькі яна расставіла акцэнт, устанавіла імяны сапраўдных герояў, вяртае памяць аб іх.

Ігар КУЗНЯЦОЎ.

”ТО МАЙГО СЭРЦА ЛЮБАЯ АЙЧЫНА...”



(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Лунаў — у колер дню — блакітны сцяг з залатымі зоркамі, і пазіраў на гасцей і людзей наваградскіх чорны анёл з вагамі: барэльефная выява на камені-валуне.

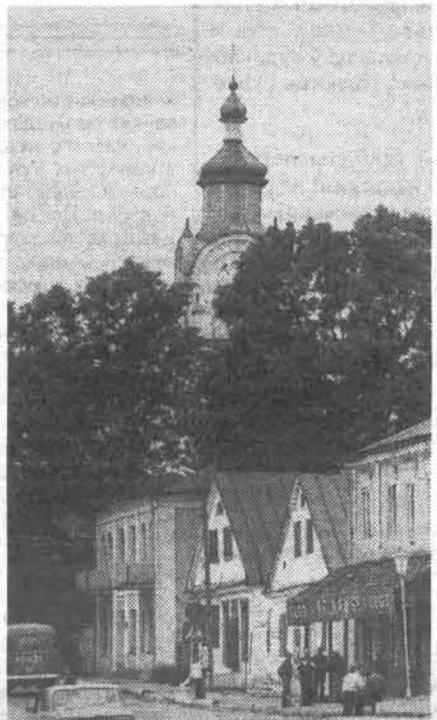
А перад гэтым урачыстым дзействам тут, каля яшчэ схаванага пад палатном герба, якраз насупраць помніка Адаму Міцкевічу, з’явілася група — нібыта яе анёл-ахоўнік горада спецыяльна даслаў з якіх мінулых часоў. І плыла мелодыя-чар, гукі з XVI стагоддзя, у поўным супаддзі і сугуччы з гэтай раніцай, з роздумнай танальнасцю наваколля. Прэлюдыя свята. Гэта выконваў творы з музычнага альбома “Беларускія старажытныя мелодыі” XVI—XVIII стагоддзя ансамбль “Контрданс”. Выкладчыкі Баранавіцкай музычнай школы — у фацэтных чорных плашчах-накідках, у чорных берэтах з белымі плюмажамі — на фоне раззалочана-зялёных дрэў — нібыта сышлі са старажытнай карціны. Кіраўнік ансамбля — Андрэй Канстанцінаў; Аляксандр Бондар — флейта-альт; Юры Семашкевіч — гітара; Валерыя Нясмачная — флейта-тэнор і клавесін; Наталля Бабкова — флейта-бас; Андрэй Дзятленак — ударныя. У канцэртных выступленнях прымае ўдзел і вядучая — Галіна Старкова, але тут яна стаяла сярод слухачоў і перажывала, што сыравата, і інструменты гучаць не так, як трэба. Гэта заўсёдна пакута спецыялістаў — слухачы ж проста зямелі: агучанае характава.

А потым былі адваедныя падзеі прамовы. Як то заведзена, людзі ўладныя і тыя, што каля іх, меліся даводзіць народу словы афіцыйныя і ўрачыстыя. Акрамя мясцовых улад: старшын гарвыканкома Г.Бакі, яго намесніка К.Аляшкевіча, загадчыкаў аддзелаў В.Лаўрэшчука і І.Грыня, браў удзел у свяце і намеснік міністра культуры І. Карэнда, і шмат іншых ушанаваных і шануюных гасцей і гаспадароў.

А ўрэшце дабрачынныя ўдзельнікі масовак — народ — падаліся на замак, дзе адбывалася маляўнічае відовішча: хлопцы-зухі, з конна-спартыўнай сялянскай гаспадаркі на конях не абыйкага, а гановерскага і літоўскага заводу, паказвалі свой спрыт. За тых коней, між іншым, прапаноўваюць ад 150 да

300 тысяч долараў знаўцы-бізнесмены з Заходняй Еўропы, а збяднелая, мабыць, Ратамка зусім не супраць аб’яднання з моцнай маладой гаспадаркай. Але гэта, як кажуць, рэпліка ўбок. На плошчы ж тым часам на імправізаванай сцэне граў гарадзенскі духавы аркестр і “танчылі” мазуркі і паланезы ўдзельнікі ансамбля “Зямля Эльблонг” з Польшчы. Гасцінныя ж беларусы, саступіўшы самае выйгрышнае месца, туліліся каля елачак, што выцягнуліся вакол абавязковага помніка Леніну ў цэнтры плошчы. Праўда, на настрой хлопцаў з Валеўкі гэта не ўплывала. Яны “рэзалі” на сваіх гармоніках, гахалі ў бубен і спявалі — здаецца, так, каб і ў іх вёсцы было чутна. Шчыравалі — ажно іх саламяныя капелюшы ходырам хадзілі. А статэчны такі, ва ўзросце дзядэчка вадзіў смывком па скрыпцы, хіравата пасміхаючыся ў вусы: маўляў, я яшчэ не здамся... Затое побач прыгажуні з Кашалёва, кінуюшы марную надзею “пераспяваць” валеўскіх кавалераў, ціхамірна сядзелі сярод сваіх покрывак і вышыванак — і дзе былі мастакі і фотамайстры? Недзе былі. Прасіліся ў кадр і цацкі майстрых з Пятрэвічаў, але ж мой фотаапарат застаўся ўдома. На жаль.

...А тым часам на мяне глядзеў са штандара чорны анёл — адзіны ў еўрапейскай геральдыцы архангел Міхаіл чорнага колеру. Пра тое накарэдні змястоўна тлумачыў на “Наваградскіх чытаннях” спецыяліст па геральдыцы А.Цітоў. А разам з ім вёў гаворку дацэнт Гарадзенскага ўніверсітэта Аляксандр Краўцэвіч, які звярнуў на сябе ўвагу апошнім часам сваімі навуковымі працамі і літаратурнымі выступленнямі: тут ён распавядаў пра Наваградкаў у ранняй гісторыі Вялікага Княства Літоўскага. Пра Наваградкаў у летапісных крыніцах вёў размову вядомы гісторык М.Ермаловіч, пра гісторыю Наваградчыны ў кнізе “Памяць” — дырэктар Інстытута гісторыі М.Касцюк, пра ідэю беларускай дзяржаўнасці — званы даследчык Л.Лыч, пра гістарычную аргументацыю назвы горада “Наваградка”, а не “Навагрудка” — мовазнаўца А.Булька, дзяліўся вынікамі сваіх даследаванняў



В.Чамярыцкі, выхадзец з Наваградка, супрацоўнік Інстытута літаратуры АН Беларусі (з ягоных прац у краязнаўчым музеі склаўся ўжо асабісты фонд) і г.д.

Пра гісторыка-краязнаўчы музей як шматмэтавую ўстанову вяла гаворку дырэктар Краязнаўчага музея Т.Вяршыцкая. Дарэчы, менавіта гэтаму музею належыць ідэя наладжвання і арганізацыя “Наваградскіх чытанняў”. Зараз праводзіліся 4-я “Чытанні”. На іх былі прадстаўлены і новыя выданні, якія з’явіліся напярэдадні свята: брашура-даведнік супрацоўніка музея П.Гайбы “Навагрудка. Гады і падзеі” і кніга прозы пісьменніцы А.Сямёнавай “Свята загадкі”, прысвечаная землякам-наваградцам.

Прапанова ж доктара філасофскіх навук У.Конана наступныя “Чытанні” прысвяціць літаратурнай Наваградчыне — была сустрэтая з ім пэтам і падтрыманая.

Адным словам, быў падведзены, так бы мовіць, і тэарэтычны грунт. Было свята, былі ігрыскі. Ці ўдаліся? Каму як падалося...

Хаця ніхто, мабыць, не мог не заўважыць, што шылдчкі на муравежах абвясчалі не пра тое, што ідзе рэстаўрацыя, а папярэдквалі аб небяспецы: мury абвальваюцца. І незразумела было, чаму так няўклудна, безгустоўна “ўлезлі” на Замкавую гару электрычныя слупы. Асвятленне? Дык усё ж гэта робіцца інакш: маглі б у тых жа суседзях-паліяках вопыту ўзяць. Дарэчы, на іх, падобна, адна надзея на конт кансервацыі вежаў. Аднак...

А над усім — былі тыя непаўторныя флюіды, водар зямлі, дзе наша гісторыя відавочна аказвае сябе. Дзе словы Паэта набываюць асобы сэнс.

Я маю край, радзіму дум сваіх...
То майго сэрца любая айчына.

Зміцер ЛАСТАВЕЦ.

НА ЗДЫМКАХ: старыя пабудовы Наваградка.

ХРОНІКА

БЕЛАРУСАЗНАЎЧАГА ЖЫЦЦЯ

СКАРЫНАЎСКІЯ

ЧЫТАННІ

Ў НАВАПОЛАЦКУ

У Полацкім дзяржаўным універсітэце, які знаходзіцца ў Наваполацку, адбыліся Скарынаўскія (Полацкія) чытанні, прысвечаныя тэме “Полацкая зямля як сацыякультурная прастора ўзнікнення і развіцця беларускага этнасу і нацыянальнай дзяржаўнасці”. Ладзілі гэты міжнародны форум, апрача гаспадароў, Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Францішка Скарыны і Полацкі гісторыка-культурны запаведнік.

Уступным словам адкрыў чытанні старшыня аргкамітэта прэзідэнт Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў Адам Мальдзіс. Затым удзельнікаў прывітаў рэктар універсітэта прафесар Эрнст Бабенка. З дакладамі на пленарным пасяджэнні выступілі доктар філасофскіх навук Уладзімір Конан (“Полацка-крыўскае тэорыя беларускай дзяржаўнасці і культуры”), акадэмік Акадэміі гуманітарных навук Расіі старшыня Санкт-Пецярбургскай суполкі беларусістаў Аляксандр Мільніцаў (“Зямля—дзяржава—этнас: Ф.Скарына ў кантэксце этнаграфічных уяўленняў ранняга Новага часу”), загадчык кафедры Варшаўскага ўніверсітэта віцэ-прэзідэнт МАБ Аляксандр Баршчэўскі (“Культурнае жыццё Полаччыны ў асвятленні часопіса “Месенчкі Полоцкі”), акадэмік Міжнароднай акадэміі тэхнічнай адукацыі Вадзім Салееў (“Полацкая зямля як крыніца ўсходнеславянскай і беларускай культуры”). Акадэмік Міжнароднай Акадэміі навук Еўразіі дырэктар Беларускага інстытута навук і мастацтва (Нью-Йорк) Вітаўт Кіпель расказаў пра тых выкладчыкаў Полацкай езуіцкай акадэміі, якія потым у ЗША сталі арганізатарамі свецкай адукацыі.

З выступленняў на чатырох секцыйных пасяджэннях трэба асабліва выдзельці даклад загадчыка аддзела Інстытута гісторыі АН Беларусі Георгія Галенчанкі, які знайшоў у Познані арыгінал Граматы караля Жыгімонта I. У ёй перад прозвішчам Скарыны напісана “эгрэгіі”, г.зн. славуты, а не Георгій, як гэта памылкова ўнёс перапісчык у адну з копіяў дакумента (памылка перапісчыка потым прывяла да палемікі пра імя беларускага першадрукара). Чэшская беларусістка Францішка Сокалава даслала на імя арганізатараў чытанняў даклад пра сваю знаходку ў Славянскай бібліятэцы (Прага) — невядомаму раней рукапіснаму копію “Апостала” Ф.Скарыны 1525 года.

Удзельнікі чытанняў рашылі зрабіць іх рэгулярнымі, а таксама хадзіліцаць пра наданне Полацкаму ўніверсітэту імя Прападобнай Ефрасініі Полацкай.

ДНІ

ЕЎРАПЕЙСКАЙ СПАДЧЫНЫ

Ва ўсіх краінах, што ўваходзяць у Савет Еўропы, у тым ліку і ў Беларусь, у верасні прайшлі Дні культурнай спадчыны. Іх падсумаванне адбылося на “круглым stole”, месцам якога стаў Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Францішка Скарыны. Пачалося пасяджэнне з кароткіх дакладаў прадстаўнікоў трох устаноў-арганізатараў круглага стала: дырэктара Цэнтра Адама Мальдзіса, кіраўнікоў Дзяржаўнай інспекцыі па ахове помнікаў гісторыі і культуры Дзмітрыя Бубноўскага і “Эўрафорума” Ігара Бабкова. Яны ахарактарызавалі сучасны стан і перспектывы захавання і памнажэння беларускай матэрыяльнай і культурнай спадчыны, шляхі па яе пашырэнню ў Еўропе і ў свеце.

У зацікаўленай дыскусіі слова бралі намеснік старшыні Камісіі па культуры, адукацыі і захаванню спадчыны Вярхоўнага Савета Беларусі Алег Трусаў, старшыня Згуртавання беларусаў свету Ганна Сурмач, дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Ганна Алейнік, член-карэспандэнт АН Беларусі Міхась Мушыньскі, дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН Беларусі Міхал Пліпенка, дактары навук Анатоль Грыцкевіч, Уладзімір Конан і Георгій Штыхаў, іншыя навукоўцы і грамадскія дзеячы. На пасяджэнні прысутнічалі прадстаўнікі культурных інстытуцый еўрапейскіх краін, якія дзейнічаюць у Мінску, — Брытарскага Савета, Інстытута імя Гэта, Інстытута польскай культуры.

Удзельнікі “круглага стала” прынялі канкрэтныя рэкамендацыі. Было прадугледжана стварэнне спецыяльнага камітэта ці камісіі, які зоймецца штогод на правядзеннем такіх Дзён у будучыні.

Наталля ГОЛУБ.



ВЕЧАРЫНА ў НАЦЫЯНАЛЬНАЙ БІБЛІЯТЭЦЫ

ЗЬНІЧ У "ЗЬНІЧА"

На імпрэзу, пра якую маю распавесці, не ў апошнюю чаргу мяне прывялі мяккія знакі на афішах, што з'явіліся ў горадзе. Але найперш — асоба, якая творыць пад псеўданімам Зьніч, асоба ў найвышэйшай ступені неардынарная — Алег Бембель. Зімою, на пачатку гэтага года, у насьцожанай зале Дома літаратара, у святле дзвюх свечак на сцэне, я ўпершыню трапіў на вечарыну гэтага паэта. Атмасфера той сустрэчы, узнёслая, найтанчэйшая, крохкая, романтична-мінорная, да гэтага часу чаруе мой успамін.

Гэтым разам Алег Бембель быў у цэнтры ўвагі Беларускага паэтычнага тэатра аднаго акцёра "Зьніч". Адсюль такі каламбур у назве. Пра дзейнасць тэатра і яго аўтарскія сустрэчы ў аб'явістым цыкле "Тайна зьнічнага святла" — гаворка асобная. Што да гэтае вечарыны, то яна дала магчымасць зноў цешыцца жывым сумоём з паэтам, музыкантам, філосафам, мудрым, крыху наіўным, але і дасціпным. Гэты творца з абліччам, якое мне асабіста нагадвае Эрэма на партрэце Альбрэхта Дзюрэра (пэўна, праз шыкоўныя кучаравыя пасмы да плеч), шырокаму колу чытачоў амаль незнаёмы. На вялікі жаль. Тое, што друкавалася ў нас, рэдка раскідана па перыёдыцы. Зборнікі ж вершаў выходзілі толькі за мяжою. А між тым, нагадаю, адзін з паэтаў "Белавежы" назваў Зьніча Моцартам пазіі.

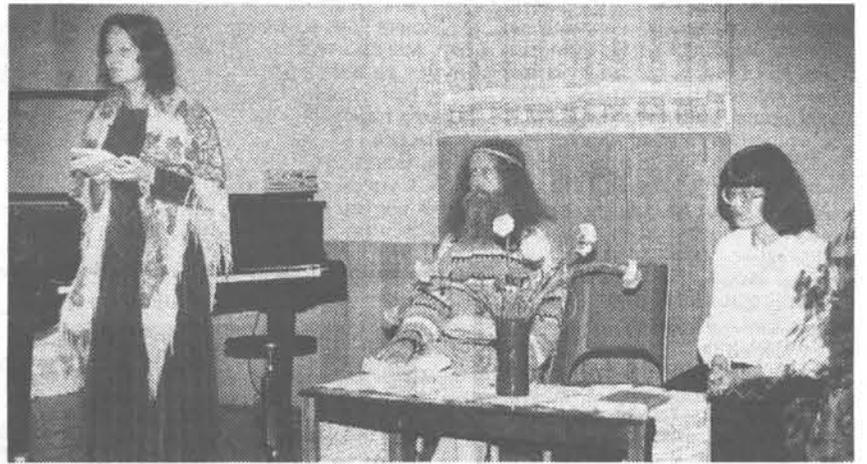
Пасля таго, як прагучала бетховенская "Саната поўні" ў выкананні героя вечарыны і былі сказаныя ўступныя словы, далікатная дзяўчынка стала чытаць вершы паэта — нізку вершаў, зусім не дзіцячых. Ужо потым даведаўся, што 10-гадовая Таццянка — хрэсніца спадара Бембеля, што выбірае вершы для чытання са сцэны яна сама, што праз гэтыя вершы яна вучыцца нашай мове, бо сям'я яе — рускамоўная. Потым вяла рэй Ірына Багдановіч, паэтка, літаратуразнаўца, чуйны крытык. Нярэшце, сам паэт стаў чытаць свае новыя вершы. Чытанне гэтае, трэба сказаць, выдатнае. Вядома, што рэдка калі аўтар добра можа прамовіць свой верш. Яшчэ больш бывае пакутна слухаць дэкламацыі прафесійных чытальнікаў. Тут жа адбылося шчаслівае спалучэнне: і аўтарскае чытанне, і вершы ў выкананні актрысы Маргарыты Патапчук чаравалі спеўнасцю і шчырасцю. Спадарыня Маргарыта чытала радкі са зборніка "Храм і верш", выдадзенага ў Беластоку. З таго зборніка, дзе пад адною вокладкаю сышліся імяны Ларысы Геніюш, Наталлі Арсенневай, Галіны Тварановіч ды іншых аўтараў, чые вершы прасякнутыя малітоўнасцю; сярод іх — Алег Бембель. І вось, калі актрыса чытала адзін з ягоньх вершаў, трымаючы ў руках гэты зборнік, у зале ўсталявалася незвычайная ціша. Актрыса зрабіла паўзу, а потым павольна перажагнала-

ся. Гэты жэст быў такі натуральны, што зусім не выглядаў, як эфектны акцёрскі прыём. Актрыса спасцігла ўзвышаны духоўны настрой вершаў. Гэтае чытанне сталася кульмінацыяй у духоўным накале вечарыны, хоць потым хрысціянская лірыка паэта яшчэ гучала. Я не маю дасканалы досвед у сучасным літаратурным працэсе, але ёсць уражанне, што прыхільнасць паэта Зьніча менавіта да хрысціянскае тэмы выштурхвае яго з, так бы мовіць, "мэйн стрым" — агульнага рэчышча свецкай пазіі. Некаторых гэтая прыхільнасць раздражняе, іншыя такія настроі ўважаюць дзівацтвам, многія ж гэтыя частоты проста не чуюць.

Значную частку сустрэчы склалі адказы на пытанні. Напэўна, асоба паэта, які выконвае на фартэпіяна складаныя класічныя творы, моцна зацікавіла маладых студэнтаў ды іншых прысутных. Цьдулак было вельмі шмат, а дыяпазон цікаўнасці надзвычай шырокі. Вось некаторыя з пытанняў: "Хто вы па гараскопе... ці даўно вы сталі вернікамі... прачытайце вашы вершы пра каханне..." Асцярожны Кот і дзёрзкі Стралец, паводле гараскопа, адрасат цьдулак адказваў на пытанні карэктна, інтрыгуюча, дасціпна, часам досыць разгорнута. У адказе на пытанне, хто ёсць любімыя кампазітары, у нечаканым ракурсе з'явілася постаць Фрэдэрыка Шапэна. Паводле паэта Зьніча, гэты творца шмат у чым сугучны нашаму часу. Выгнаннік, разлучаны з каханаю Айчынай, блізкі да адчаю, бачачы яе зняважанаю, са страчанымі нібыта надзеямі, ён сублімаваў свае трагічныя пачуцці ў творчасці і стварыў шэдэўры, якія праз містычныя сферы адраджалі забраны край. І Беларусь таксама мусіць выйсці з непрытомнасці праз сваіх Творцаў...

Але і ў адказах на цьдулкі проза ўсё ж саступала пазіі. З дазволу аўтара вершаў ніжэй змесціцца некаторыя з іх, што прагучалі на сустрэчы. Яны ўвайшлі ў новы зборнік пазіі з дзіўным назовам "Бывай, Героіка, альбо Роздум пра Сына Чалавечага", куды ўвайшлі вершы як духоўнай, так і свецкай лірыкі, а таксама лірыкі кахальнай, незвычайна пачуццёвай і далікатнай. У пэўнай ступені гэтая тэацэнтраваная сустрэча сталася прэзентацыяй зборніка, структурна ўкладзенага па прынтцыпу музычнага твора — санаты, як патлумачыў аўтар. Дай толькі, Божа, каб здзейснілася яго выданне. Вельмі цешыць тое, што пра выяўленчы шэраг гэтага зборніка рупіцца мастак Мікола Цудзік.

У пэўны момант І.Багдановіч, якая чытала і свае вершы, што дакладна патрапілі ў кантэкст імпрэзы, звярнулася да залы, ці ёсць у каго што сказаць па-за падрыхтаваную праграму. Так, былі такія асобы ў зале. Натуральна, што былі. Прышлі людзі, якія даўно і блізка ведаюць Бембеля, прышлі тыя, якіх ён захапіў сваёй пазііяй. Яны казалі добрыя словы, дарылі кветкі, выказвалі захапленне. Але да гэтае цёплай, зычлівай атмасферы



дадалася горч з трывожных радкоў спадарыні Галіны Тварановіч:

"...Чаму ж здаўным-даўна паэтаў любяць тых, каторыя маўчаць ужо..."

Мастак Алег Даўгяла, школьны сябра паэта, закрануў тэму бацькоўскай сядзібы, з якой Зьніч груба выкінуты. І кім? Руку да гэтай ганебнай акцыі прыклаў адзін з вучняў скульптара Андрэя Бембеля, бацькі паэта. Спадар Даўгяла казаў, што нярэдка сустракае сябра кепска апранутым, галодным, але, як ні дзіўна, у тым творчым стане, які сустрачнага сілкуе сваёй энергіяй. Хай сабе і так, кажу я сам сабе, але нежак гэта дзіка і сумна.

Паланез Агінскага, самы сьлыны з усіх, што напісаў маэстра, скончыў сустрэчу. Хто іграў? Зразумела — Зьніч, Алег Бембель. Адбывалася ўсё гэта ў лекцыйнай зале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, супрацоўнікі якой заслугуюць на самыя шчырыя падзякі. Гэта яна, наша галоўная бібліятэка, дае прытулак аўтарскім сустрэчам тэатра "Зьніч". Гэта тут, у бібліятэцы, адкрываюцца "тайны зьнічнага святла". І хочацца, каб такіх таямніц не менела. А яшчэ хочацца, каб гэтая кроткая сустрэча мела працяг, што зусім верагодна: мастацкі кіраўнік тэатра Галіна Дзягілева зрабіла такую прапанову паэту. Вельмі хочацца, каб зборнік пазіі, жартам названы аўтарам "Фаўсціна" (у тым сэнсе, што яшчэ не "Фаўст"), каб гэты зборнік ва ўзорным паліграфічным выкананні прыйшоў да чытача. Што таксама мае шанц спраўдзіцца. Усё добра, "вот толькі с личным...", — як спявае папулярны шансаньне Малезьж у песенцы "Привет", дзе ёсць слоўцы "Не по погоде одет...". Гэта да таго, што хочацца, вельмі, вельмі хочацца, каб любілі і цанілі нашых паэтаў тут і цяпер. Мо, тады і нашае жыццё, прыватнае кожнага і ўсёй нацыі, павернецца да лепшага.

А зараз — вершы паэта Зьніча ў меры, якую дазваляе газетная публікацыя.

Зьміцер КАЛІСТРА.

НА ЗДЫМКУ: вечарына паэта ЗЬНІЧА ў Нацыянальнай бібліятэцы.

ЗЬНІЧ

СВЯТЫ ПOKPЫЎ

...чую слова вешчае:
Люблю... --
над маёю спеўнаю званіцай...
пакрываю Неба і Зямлю
Бел-Чырвона-Белай
Плашчаніцай.

БУДЗЫЦЕ ЯК ДЗЕЦ

...зайгралі Ангелы на небе
вечаровым
праменных струнаў...
хмараў... аблачын
сугуччы фарбныя --
у плыннасці хвілін --
люляла ты
ласкавым дрогкім словам...
...як лёгка творыцца на Небе
хараства...
як лёгка сэрцу слухаць
спеў Нябесаў!
але вяртаецца
пануры свет
дарослых...
як сумны мясяц...
ці самотны воўк...

СЫНАМ ЗЯМЛІ ПАД БЕЛЫМІ КРЫЛАМІ

... хоць доляю славы
зайздросны Парнас
падзеліцца з намі ня роўнаю,
браты, памятайма:
бяз кожнага
з нас
гісторыя Крыўі
ня поўная...

ВЫРАЙ ПЯЛЁСТКАЎ

... бялюткія пялёсткі аблачын
цалуюцца з праменнаю сінечай
і ціха адплываюць ва ўспамін...
нібы расстанні ў пяшчоце вечнай...

... нібы расстанні ў
пяшчоце вечнай,
бялюткія пялёсткі аблачын
цалуюцца з праменнаю сінечай
і ціха адплываюць ва ўспамін...

...ціхутка адплываю ва ўспамін --
нібы расстанне ў пяшчоце вечнай...
бялюткія пялёсткі аблачын
цалуюцца з праменнаю сінечай...

...цалуюцца з праменнаю сінечай...
ціхутка адплываюць ва ўспамін --
нібы расстанні
ў пяшчоце вечнай --
бялюткія пялёсткі аблачын...



"І горы вакол яго..." Так называецца выстава ізраільскай графікі, прысвечаная 3000-годдзю старажытнага горада Іерусаліма, адкрытая ў Віцебскім мастацкім музеі. Перш чым трапіць у Беларусь, карціны ўжо выстаўляліся ў Бельгіі, Галандыі, Францыі, у краінах Балтыі.

Азнаёміўшыся з работамі, можна ўбачыць прыгажосць старажытнага Іерусаліма і яго наваколляў, разнастайнасць стыляў і школ сучаснага ізраільскага жывапісу і графікі.

НА ЗДЫМКАХ: на выставе "І горы вакол яго..."; "Куток старога Іерусаліма" -- Айрагам ХАЙ.

Фота Аляксандра ХІТРОВА.



КУЛЬТУРА

Паклоннікі таленту вядучага саліста Дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі Рэспублікі Беларусь Аляксея Ісаева змаглі сустрэцца з любімым выканаўцам на аўтарскім канцэрце артыста “Вера, надзея, любоў”, які з поспехам прайшоў у канцэртнай зале “Мінск”. У першым аддзяленні праграмы Ісаеў спяваў старадаўнія раманы ў суправаджэнні інструментальнага ансамбля пад кіраўніцтвам Уладзіміра Цатурава. Кожны раманс артыст заканчваў пад шквал апладысmentaў.

У другім аддзяленні прагучалі эстрадныя песні сучасных аўтараў, якія былі шлягерамі мінулых гадоў. У канцэрце прынялі ўдзел беларускія кампазітары Эдуард Зарыцкі і Эдуард Ханок, заслужаны артыст Беларусі, дыктар Беларускага радыё Мікалай Чырык, паэт, лаўрэат прэміі Саюза



журналістаў Рыгор Сакалоўскі і ўзорна-паказальны аркестр унутраных войск МУС Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам галоўнага дыры-

жора палкоўніка Мікалая Жарко.

НА ЗДЫМКУ: выступае Аляксей ІСАЕЎ. Фота Аркадзя НІКАЛАЕВА.

Марыя ДУБОУКА

МАЕ САНАТОРЫ І КУРОРТЫ

УРЫВАЧНЫЯ ЎСПАМНІ

Пазней я іншы раз жартам казала яму: “Цяпер ты не вялікае дзіця, а старое дзіця, але ўсё ж дзіця”. І гэта, мне здаецца, вельмі слушна.

Працавала я з захапленнем, рыхтавала шмат дапаможнікаў для самастойнай працы дзяцей, так што калі да мяне на ўрокі прыходзілі дырэктар і завуч, яны ў захапленні казалі: “Працуюць! Проста студэнты!” (гэта першакласнікі). Прыходзілі з “высокіх устаноў”, нічога дрэннага не маглі знайсці, а шукалі, як я зразумела пазней, для таго каб можна было скампраметаваць “былога педагога” не як асобу, а менавіта “педагога”. З ЦКК адна жанчына-інспектар папрасіла ў мяне характарыстыкі вучняў, якія я складала, працуючы педагогам, мабыць, у надзеі знайсці ў іх кампраметуючыя педагога матэрыялы. Верагодна, нічога не знайшлі, таму што не выкарысталі, ды нічога там і не было, што можна было выкарыстаць супраць мяне або педагогіі. Тады пайшлі іншым шляхам. Неякі час па горадзе распаўсюдзілася агідная звычайка хулігану-свавольнікаў дзяцей ставіць фашысцкія знакі на агародках, на спінах адзіна аднаму, дзе папала. Хто ведае, адкуль гэта. Мае вучні гэтым не займаліся. Гэта рабілі старэйшыя дзеці.

Аднойчы вечарам мяне выклікалі ў школу. Прыходжу. У кабінце дырэктар і пераагрануты “шэф”, дрэнна замаскіраваныя (без масак, вядома). “Вашы малюнкі” — г. зн. малюнкi маіх вучняў. Я прыношу, ужо па тоне адчуваючы нешта нядобрае. А малюнкi ў маіх дзяцей былі цудоўныя. Малявалі фарбамі, прытым у кожнага быў свой набор, пэндзлі, баначкі з вадой. Маляваць любілі, малюнкi былі яркія і па зместу, і па выглядзе. На некаторых намаляваныя былі баі або на моры, або ў паветры і, каб памесціць савецкі ці варожы парашод або самалёт, дзеці ставілі або зорку, або свастыку. Нідзе, ні на адным малюнку не было асобна намаляванай стаякi, тым не менш грозны тон паказаў, што “пільнае вока” нешта зауважыла і што гэта дастаткова прычына, каб раздуць гісторыю або пусціць цёмную гадзенькую чутку. На мяне гэта так падзейнічала, што я ледзь дапяралася дадому, захварэла нервовым расстройством, прычым з ускладненнем на суставы, не магла хадзіць і зусім злелга. Я зразумела, што пасля педагогічнай работы нельга ў тым самым месцы займацца

педагогічнай, ды яшчэ з рэпутацыяй жонкі контррэвалюцыянера, і болей не спрабавала ў Чэбаксарах уладкавацца ў школу, а ўладкавалася ў бібліятэку. Працавала я ў кнігасховішчы. Мне трэба было прывесці яго ў парадак. Памышканне было халоднае і сырое — гэта дрэнна, але затое праца была цікавая, дакладней кажучы, не праца была цікавая, а было шмат цікавых кніг і яны — іх чытанне, адцягвалі мяне ад працы, г. зн. ад прывядзення іх у парадак. А ў хуткім часе прыйшлося заняцца іншым: былі атрыманы спісы кніг, намечаных да забароны, і да гэтай работы прыйшлося прыцягнуць усіх супрацоўнікаў бібліятэкі і, значыць, і мяне. Не паспелі па адным спісе выключыць кнігі, як паступае другі — і так увесь час. Работа гэта мяне вельмі нервалава: вельмі лёгка было прапусціць кнігу, г. зн. пакінуць яе ў бібліятэцы, забароненую, а мяне, вядома ж, за падозрылі б у злым учынку і не паверылі б у памылку.

Мы чакалі канца другога тэрміну — 20 ліпеня 1937 года. Дачакаліся. 20 ліпеня ў НКУС Уладзіміру Мікалаевічу казалі, каб прыходзіў праз некалькі дзён за дакументамі, а ўначы 27 ліпеня прыйшлі з вобвыскам і арыштавалі. Я папрасіла ордэр, там было напісана: “На вобвыск і арышт”. Калі я запыталася: “А арышт за што?”, мне адказалі: “Гэта ў запэжненні ад вынікаў вобвыску”. “Тады чаму ж загадаў напісана — на арышт, няўжо загадаў вядомы вынікі вобвыску?”. Увогуле, пустыя размовы. Трэба было перад грамадскасцю паказаць, што “нешта” ўсё ж ёсць, і сапраўды, пусцілі чуткі, што “нешта” было знойдзена пры вобвыску.

Забралі ўсе дакументы Уладзіміра Мікалаевіча і некаторыя мае, усе кнігі, у якіх былі хоць нейкія паметкі, усе рукапісы, у тым ліку “Чайльд Гарольда” Байрана ў перакладзе на беларускую мову, шмат фотаздымкаў. На золку пайшлі і павялі Уладзіміра Мікалаевіча. Мне так урэзалася ў памяць яго спіна, якая ўсё аддалася, і два ахоўнікі па баках, што яшчэ вельмі доўга, калі я думала пра Уладзіміра Мікалаевіча, перад вачыма стаяла гэта спіна з ахоўнікамі, а не яго твар.

Мы засталіся з Алікам. Праз некалькі дзён загадчык бібліятэкі перадаў мне, што ў НКА яму казалі, што я не магу далей працаваць у бібліятэцы і каб я падавала заяву аб звальненні. Я адказала, што без работы жыць не магу і заяву падаваць не буду. Назаўтра ён паклаў перада мною паперку, дзе было напісана, што я зволь-

нена “па скарачэнні штатаў”. Куды б я пасля гэтага ні звярталася ў пошуках працы, усюды мне адмаўлялі, нават прыбіральшчыцай мяне не бралі, хоць і былі вакансіі.

З кватэрай таксама было кепска. У доме, дзе была наша кватэра, рабілі рамонт. Усе жылцы, у тым ліку і мы, жылі кожны ў сваёй дрыўотні, якая была на супраць дома. Там праводзіўся і вобвыск, і там арыштавалі Уладзіміра Мікалаевіча. Засляціца ў кватэру было немагчыма, таму што там толькі толькі пафарбавалі падлогу, і трэба было перачакаць некалькі дзён, каб фарба магла падсохнуць. Дрыўотня наша не зачынялася. Дзверы мы прыкручвалі вярочычнай да цвіка. Надзішлі халодныя жнівеньскія ночы, нам з Алікам было страшна ўдвая. Неякі бяздомны сабака прыходзіў да нас на начлег, з ім было веселай і смялей.

Падшоў неж да мяне камендант Чувашскага і папярэдзіў, каб мы не засяляліся ў кватэру, калі высахне падлога, што яна ўжо прызначана для новых работнікаў Чувашскага. І мы засталіся ў дрыўотні. Сядзім, бывала, з Алікам на прыступках дрыўотні, усе астатнія жылцы перабраліся ў свае кватэры, і ў нашай ужо жылі новыя людзі. Алік кажа: “Толькі мы ў дрыўотні”. Арышт бацькі ён вельмі перажываў. У яго паднялася тэмпература да 39 градусаў. Прышла ўрач, у дрыўотні холадна. Што яна магла зрабіць?

Сын усё дапытваўся: “Мама, тата ж за савецкую ўладу, дык чаму ж яго арыштавалі?” Вось і прыходзілася казаць, што яны памыляюцца, яны думаюць або блягі людзі нагаварылі, што ўсё гэта ўрэшце выветліцца.

Ён увогуле быў дапытлівы. Неякі ён запытаўся (было яму 9 гадоў): “А за каго будучы жабракі галасаваць, хто даў ім шчаслівае жыццё?” Гэта было перад выбарамі, і ў Чэбаксарах тады выбаркі былі.

Пачала я шукаць прыватную кватэру, але ніхто мяне не хацеў да сябе пусіць. Баяліся, што гэтым яны выкажуць мне спачуванне, і за гэта можа напачаць іх сумная доля. Тады я пачала хісліцца: муж выехаў, пакінуў мяне з сынам і г. д. Такім чынам я атрымала маленькі пакойчык за вялікую плату ў двух адзіночкіх старых, і калі гаспадар з цягам часу даведаўся праўду, ён без канца паўтараў: “Ведаў бы, не пусціў”.

Пераклад з рускай мовы і публікацыя Яніны КІСЯЛЕВАЙ.

МІКАЛАЙ ШЧАКАЦІХІН —

КАЛЕКЦЫЯНЕР

ПРАПАЛА, ЯК І ТЫСЯЧЫ ІНШЫХ...

У 1922 годзе ў Савецкай Расіі было прынята рашэнне аб арганізацыі таварыства філатэлістаў. Яно было створана ў 1923 годзе і называлася Усерасійскае таварыства філатэлістаў (УТФ), але іншы раз прымянялася і неафіцыйная назва — Усерасійскае таварыства калекцыянераў (УТК), таму што ў гэтым таварыстве значыліся не толькі філатэлісты, але і збіральнікі манет, бон, паштовак і інш. Аддзяленні гэтага таварыства былі адкрыты ў Мінску, Гомелі, Рагачове, Віцебску, Мазыры. Аб дзейнасці беларускага аддзялення гэтага таварыства амаль нічога невядома, пакуль не знойдзены архіўныя дакументы. Удалося выявіць толькі прозвішчы некаторых мінскіх калекцыянераў тых гадоў. Не ўсе яны былі філатэлістамі, частка з іх захаплялася баністыкай, нумізматыкай, філакартыяй. Сярод вядомых прозвішчаў у 1924 годзе сустракаецца прозвішча беларускага вучонага, прафесара М.Шчакаціхіна. У спісах беларускіх калекцыянераў указана, што Шчакаціхін захапляўся нумізматыкай, сфрагістыкай (друку) і калекцыянераў медалі (цяпер гэтую галіну калекцыяніравання называюць фалерыстыкай). Якіх-небудзь падрабязных звестак аб калекцыях тых гадоў не захавалася. Мы не ведаем аб якой-небудзь грамадскай рабоце калекцыянераў тых гадоў. Але можна меркаваць, што работа такая вялася, трэба толькі знайсці дакументы. Нічога таксама невядома і аб калекцыях Шчакаціхіна. Прыехаўшы ў Мінск у канцы 1921 года і паступіўшы на працу ва ўніверсітэт, Шчакаціхін тут жа стаў членам беларускага аддзялення УТФ. А гэта гаворыць аб тым, што ў Мінск ён прыехаў сфарміраваным калекцыянерам.

У тых гадах ўсякі таварыства і саюзы перажывалі перыяд станаўлення — яны ўзніклі і ліквідаваліся. У іх работу ўмешвалі партыйныя, савецкія органы і асабліва АДПУ. Калекцыянеры стараліся аб’яднацца, даведацца адзін пра аднаго. Можна таму ў тых гадах у розных буйных гарадах СССР вядваліся адрасныя кніжкі калекцыянераў, з якіх сёння можна здабыць некаторыя звесткі і аб беларускіх калекцыянерах. Сустракаецца там прозвішча і М.Шчакаціхіна.

У “Советском коллекционере” за 1929 год быў апублікаваны артыкул Ц.Мількінай аб Беларускім таварыстве калекцыянераў (БТК). Для стварэння таварыства быў арганізаваны аргкамітэт з 12 чалавек (на жаль, прозвішчы не ўказаны), які выпрацаваў статут таварыства. Ён быў зарэгістраваны — і што самае галоўнае — зацверджаны Нарка-

матам унутраных спраў БССР, г.зн. беларускае таварыства калекцыянераў, як, зрэшты, і ўсе падобныя таварыствы ў СССР, было пастаўлена на ўлік у НКУС і працавала па статуту. Арганізацыйны камітэт прыцягнуў у новастворанае “таварыства такіх вядомых калекцыянераў-аматараў рэспублікі, як прафесар А.Кайгародаў (філатэліст), прафесар М.Шчакаціхін (нумізmat), прафесар А.Вазнясенскі (баніст) і г.д.”.

У 1930 годзе ў Гскове выйшла “Адрасная кніжка членаў калекцыянерскіх таварыстваў у СССР”. У ёй ёсць спіс Усебеларускага таварыства калекцыянераў. Ён няпоўны. Сярод іншых калекцыянераў у спісе значыцца “Шчакаціхін М.М. — манеты, медалі”.

Больш даных пра Шчакаціхіна-калекцыянера няма, як нічога невядома і аб яго калекцыях. Якія яны былі? Колькі манет было ў калекцыі, якога перыяду, якімі медалямі цікавіўся калекцыянер. На гэтыя і іншыя пытанні сёння, відаць, ужо не ўдасца адказаць. Пакуль не знойдзены і яго артыкул на нумізматычную тэму.

У сваёй аўтабіяграфіі, напісанай 12 жніўня 1930 года на допыце ў час следства па справе так званай “Саюза вызвалення Беларусі”, ён не ўпамінае пра сваю калекцыянерскую дзейнасць у Беларусі, а толькі пра навуковую, але звязаную і з яго захапленнем: “...займаўся абагульненнем матэрыялаў па вывучэнню тапаграфіі манетных знаходак...”.

Знаходзячыся ў сувязі ў с.Белябей, а затым ў с.Кальтоўцы Башкірскай АССР, М.Шчакаціхін працягваў займацца нумізматыкай. Незадоўга да смерці ў сваім пісьме ад 2 лютага 1939 года акадэміку У.Пічэце Шчакаціхін пісаў: “...жывучы ў Белябей, я напісаў і цалкам падрыхтаваў да друку дзве работы: 1) “Вядзеныя знакі Літоўскай метрыкі” і 2) “Скарбы з літоўскімі манетами як матэрыял для гісторыі літоўскай нумізматыкі і грашовая абарачэння да канца XVII стагоддзя”. Варта адзначыць, што старадаўняя папера з вядзенымі знакамі, самі знакі — таксама з’яўляюцца прадметамі калекцыяніравання. Сваю работу па нумізматыцы М.Шчакаціхін паслаў на рэцэнзію ў Нумізматычны аддзел Дзяржаўнага Эрмітажа ў Ленінградзе і прасіў захаваць рукапіс. (Магчыма, у архівах гэтага аддзела праца М.Шчакаціхіна захавалася). Вядомыя ў той час вучоныя-нумізматы А.Ільін і М.Баўэр далі вельмі высокую ацэнку і станоўчы водгук аб гэтай рабоце. “...з’яўляецца каштоўным укладам у гісторыю грашовага абарачэння заходне-рускіх зямель”.

[Заканчэнне на 8-й стар.]



ВОСЕНЬСКІЯ ФАРБЫ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

З якой фантазіяй і любоўю выкананы дзецьмі, іх бацькамі і выхавальніцамі работы “Восеньскае сонейка”, “Жыццё чалавека”, “Краіна казак”! Асабліва ўразіла кампазіцыя “Ураджай”, дзе разнастайная садавіна і гародніна ляжала побач з пышным караваем, а з бурака, морквы і бульбы выраблены цудоўныя кветкі і кароўныя ўзоры. Бульба -- жаданая ў кожнай беларускай хаце. Нездарма на выставе прысвяцілі ёй значнае месца, сабраўшы бульбіны незвычайнай формы, колеру і велічыні. Але асабліва падабалася наведвальнікам работа “Пашанцавала як!” (аўтары Беразавік Н., Лыч Л.) з грыбам-баравіком каля бярозавага пняўка. Грыб-велікан важыў 760 грамаў і здзіўляў сваёй важнасцю і прыгажосцю.

“Прывіць дзецям любоў да роднай зямлі, закладзі ў душы аснову духоўнасці і пачуцця прыгожага -- галоўная задача нашай працы з дзецьмі”, -- гаворыць выхавальніца Л. Місуна. Не кожны чалавек можа ўявіць птушачку, паглядзеўшы на звычайны сучок, або змайстраваць лясавічка з галоўкі часнаку. У дзіцячым садку вучаць малых бачыць незвычайнае ў самым паўсядзённым, здзіўляцца і радавацца прыгажосцю.

Творчых поспехаў творчым людзям!

Алена МАХНАЧ.

НА ЗДЫМКАХ: работы з выставы.

Фота Віктара СТАВЕРА.



ПРАПАЛА, ЯК І ТЫСЯЧЫ ІНШЫХ...

[Заканчэнне.
Пачатак на 7-й стар.]

Але нягледзячы на станоўчы водгук, работа ссыльнага вучонага і калекцыянера так і не была ў той час нідзе апублікавана.

Такі ж лёс спасціг і другую працу вучонага па нумізматыцы. У тым жа пісьме акадэміку У. Пічэце Шчакаціхін успамінаў: “Яшчэ з 1932 года я пачаў даволі вялікую працу пад загаловам “Нарыс гісторыі літоўскай манеты XVI—XVII стагоддзяў”, лічачы, што літоўская манета заслугоўвае асобай манаграфіі, а такой манаграфіі няма, а ўсё тое, што напісана пра літоўскую манету польскімі нумізматамі, -- і недастатковае, і тэндэнцыйнае. Да гэтага часу (1939 год -- Л.К.) я скончыў першую частку працы -- да Люблінскай уніі (вышла 11 друкаваных аркушаў), цяпер пакрысе працу над другой часткай. Але гэтую працу, як яшчэ не скончаную, я пакуль нікуды не спрабаваў уладкоўваць, хаця напісаная першая частка, бадай, мае і некаторае самастойнае значэнне. Такія сумныя мае навуковыя справы”.

Дзе цяпер гэтая праца вучонага і калекцыянера-нумізмата, невядома. Відаць, назаўсёды страчана. Як страчаны, разрабаваны, а можа і знішчаны самі калекцыі. Многія факты тых гадоў пераконваюць, што пры арыштах калекцыі забіраліся і назаўсёды зніклі. Многія і многія калекцыі беларускіх філатэлістаў, баністаў, нумізматаў, падобна да Шча-

кацінскай, у час арышту былі канфіскаваны, потым згублены. Таму што было ўказанне знішчаць “рэчавыя доказы”, вось калекцыі і спальваліся. Прывяду адзін цікавы дакумент 1937 года. Ён знойдзены, праўда, не ў беларускіх архівах, але характэрны для той пары. Знаходка падобнага дакумента ў нас у рэспубліцы цалкам верагодная.

Відаць, нехта Садоўнікаў Гаўрыіл, які жыве ў Іркуцку, быў арыштаваны органамі АДПУ, а затым адпушчаны. Пры арышце ў яго была канфіскавана калекцыя (з дакумента няясна, якая), а пры вызваленні яму гэтая калекцыя не была вернута. Садоўнікаў спрабаваў высветліць, дзе яго калекцыя, відаць, пісаў пісьмы, запыты, заявы і ў АДПУ, і ў пракуратуру. Адзін з адказаў на яго запыты такі. На адваротным баку паштовай карткі нанесены спецыяльны тэкст-трафарэт: “Народны камісарыят юстыцыі РСФСР. Аддзел пракуратуры па нагляду за АДПУ. Масква. Спірыдонаўка. 30”. І далей тэкст: “N 884. 15.VI. 1931 г. Хадайніцтва Ваша аб вяртанні калекцыі накіравана пракурору Усходняй Сібіры (Іркуцк) на разгляд, куды Вам і належыць звярнуцца па ўсе дэведкі. Сакратар пракуратуры пры АДПУ. Подпіс”. На дакуменце ёсць рэзалюцыя: “16.X.31. Заява накіравана пракурору Заб. чыгункі. Чыта. Подпіс”.

Відаць, не атрымаў назад сваёй калекцыі Гаўрыіл Садоўнікаў. Прапала яна ў нетрах АДПУ, як тысячы іншых.

Леў КОЛАСАЎ.

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

АСТРЭЙКА Надзея Яфімаўна шукае свайго дзядзьку **ГАРДЗЕЙ-ЧЫКА** Тараса Паўлавіча, які нарадзіўся ў 1890 або 1891 годзе ў вёсцы Вялічын Хойніцкага раёна Гомельскай вобласці, а таксама дзвюх яго дачок Ганну і Таццяну, якія жывуць у Галандыі.

У грамадзянскую вайну 1917 года Тарас Гардзеічык трапіў у Галандыю як ваеннаслужачы, потым ажаніўся і там застаўся жыць. Вядома, што ў пачатку 80-х гадоў ягоныя дочки Ганна і Таццяна шукалі сваякоў у Беларусі і пісалі ў Хойніцкі гарвыканком, але з-за рознасці нашых прозвішчаў адзін аднаго тады мы так і не адшукалі, а адрас іх не захаваліся.

Калі хто-небудзь нешта ведае пра лёс майго дзядзькі **ГАРДЗЕЙ-ЧЫКА** Тараса або яго дачок **ГАРДЗЕЙ-ЧЫК** Ганны і Таццяны, просьба паведаміць на адрас:

Беларусь, 224002, г. Брэст, Паўднёвы гарадок, д. 443, кв. 38. Астрэйка Надзеі Яфімаўне.

СПОРТ

ЛЁГКАЯ АТЛЕТЫКА. Мінчанін Аляксандр Главацкі ўстанавіў новы рэкорд Беларусі ў скачках у даўжыню -- 8 метраў 22 сантыметры. Наш спартсмен на спаборніцтвах у Італіі заняў першае месца, апырэдзіўшы чэмпіёна свету Д. Бэдфорда з Ямайкі.

ДЗЮДО. У Японіі завяршыўся чэмпіянат свету. Беларусь прадстаўлялі шэсць спартсменаў. Пяцёра з іх -- Н.Багіраў, І.Каліеў, Р.Шарапаў, Л.Свірыд і Т.Маскіна на гэтых спаборніцтвах змаглі заваяваць пучэўкі на Алімпійскія гульні, што адбудуцца ў наступным годзе ў Атланце.

СТРАЛЬБА. Беларус Ігар Басінскі заняў першае месца на чэмпіянаце Еўропы ў стральбе з буйнакалібернага пісталета (60 выстралаў). Ён жа ўзнагароджаны яшчэ і сярэбраным медалём. Спаборніцтвы праходзілі ў Швейцарыі.

ФУТБОЛ. Стаў вядомы сапернік мінскіх дынамаўцаў у адной шаснацатай розыгрышу Кубка УЕФА. Гэта “Вэрдэр” з Брэмена. Першую сустрэчу нашы футбалісты правядуць у гэтых.

Беларускі навукова-даследчы цэнтр дакументазнаўства, археаграфіі і архіўнай справы (БелНДЦДААС) і гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта 15 лютага 1996 года праводзяць навуковую канферэнцыю па тэме:

“М.М. УЛАШЧЫК І ПРАВЛЕНЫ БЕЛАРУСКАЙ ГІСТАРЫЯГРАФІІ, КРЫНІЦАЗНАЎСТВА І АРХЕАГРАФІІ (ДА 90-Х УГОДКАЎ ВУЧОНАГА)”.

Аргкамітэт: М. Біч, Н. Гілевіч, А. Каўка, Г. Кісялёў, А. Ліс, У. Міхнюк (сустаршыня), Г. Сагановіч, В. Селяменеў, Г. Сурмач, В. Чамярэцкі (сустаршыня), П. Шупляк (сустаршыня). Рабочая група: С. Жумар, А. Каханоўскі, П. Лойка, У. Ракашэвіч, В. Скалабан (кіраўнік).

На канферэнцыю выносяцца наступныя пытанні:

- М.М. Улашчык -- гісторык Беларусі. Яго жыццё, навуковая і грамадская дзейнасць;
- спадчына М.М. Улашчыка і праблемы беларускай гістарыяграфіі і крыніцазнаўства;
- М.М. Улашчык -- археограф. Стан і перспектывы беларускай археаграфіі;
- уклад М.М. Улашчыка ў гістарычнае краязнаўства Беларусі.

Заяўкі на ўдзел у канферэнцыі з указаннем тэмаў дакладаў і паведамленняў просім накіроўваць да 15 снежня 1995 года на адрас: 220030, Мінск, вул. Кірава, 43. БелНДЦДААС. Запрашэнні высылаюцца ў пачатку студзеня 1996 года.

Даклады і паведамленні, заслуханыя на канферэнцыі, будуць выданы асобным зборнікам.

Дэведкі па тэл. 29-32-85, 27-30-14, 26-01-75.

Намеснік рэдактара
Дзіяна ЧАРКАСАВА

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства “Радзіма”).



НАШ АДРАС:

220005, МІНСК, ПРАСПЕКТ
Ф. СКАРЫНЫ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80,
33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, не заўсёды супадаюць.

Газета набрана і зварстана ў камп’ютэрным цэнтры рэдакцыі газеты “Вечерний Минск”. Адрэкавана ў друкарні “Беларускі Дом друку” (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77). Тыраж 6 000 экз. Індэкс 63854. Зак. 5131. Падпісана да друку 9.10.1995 г.